

JACOB GELT DEKKER

OORLOGS KINDEREN

ROMAN

uitgeverij conserve

Jacob Gelt Dekker

OORLOGSKINDEREN

[Uitgeverij De Rode Kamer | Haarlem](#)

INLEIDING

Ik haat inleidingen. De enige inleiding die men krijgt in dit leven heeft plaats *in uteri*, en daar herinner ik mij nu eenmaal niets van. Dat zal trouwens niemand, wat de moderne psychologie ons ook probeert aan te praten. Alleen sprookjes kennen een begin en een eind.

De hieronder volgende gebeurtenissen, jaren geleden, gebeurden zoals het leven zelf je overkomt; ze kwamen zonder enige waarschuwing vooraf. Plotseling bleek ik betrokken bij de problemen van Duitse immigranten in Amerika vlak na de oorlog, bij de strijd van hun kinderen om te overleven, bij de burgeroorlog in El Salvador, de Jappenkampen en de dodelijke spelletjes die wij met elkaar speelden.

Ik geloof dat wij, de naoorlogse generatie kinderen, dood en verlies veel directer ervoeren dan de kinderen van nu. Onze neiging om die situatie te bestendigen, en onze preoccupatie om te overleven zijn vele malen groter dan die van de generaties na ons. Dood, lijden en vernietiging was het eerste waarmee wij als kinderen door onze ouders werden geconfronteerd. Dat was de software die de rest van ons leven bepaalde.

Ik zag Werners worsteling met zijn verleden als architect in Hitlers Duitsland, het Derde Rijk, en ik zag hoe zijn kinderen hem beschuldigden. Ik geloof oprecht dat zijn dochter Eve haar best deed om haar vaders verleden goed te maken, om vervolgens te beseffen dat ook haar eigen leven uitsluitend op vernietiging was gericht.

Misschien zal ik ooit in staat zijn om haar rol in de wrede burgeroorlog in El Salvador emotioneel te accepteren, maar zelfs nu, alweer zo lang geleden, in het nieuwe Millennium, huiver ik.

En tegelijkertijd verbond ik me met een ander oorlogskind, mijn Marsha, geboren in het Jappenkamp. Ik moest ontdekken dat in haar streven naar compensatie voor haar dramatische start in het leven, de dood haar enige doel bleek.

En toen ze elkaar ontmoetten, Eve, dochter van een vernietiger en Marsha, dochter van een vernietigde, werd ik prooi én slachtoffer, ik had mijzelf aangeboden, alleen maar omdat ik van ze hield en omdat ik op mijn beurt hun liefde zocht. Zoals een kind zijn moeder tracht te plezieren.

En vervolgens schoot ik er bijna het leven bij in...

PROLOG

De zandkrabben

‘Het water loopt naar boven, bergopwaarts! Kijk nou toch, dat is toch niet te geloven, het stroomt omhoog!’

Marsha’s huid was koud en nat, ik proefde haar scherpe lichaamsgeur. Mijn kakihemd plakte aan mijn bovenlijf. Op mijn tong een tinteling, iets droogs en wrangs. Het weelderige, groene tropische regenwoud filterde alle andere kleuren van het spectrum uit de stralen van de namiddagzon. Apen, kaketoets en krekels gaven een tropisch divertimento ten beste. Hysterisch rende ik de helling op, begoocheld door de optische illusie van naar boven stromend water in een kanaal langs de bergweg op het terrein van Batu Feringi’s drinkwaterreservoir. Op het eiland Penang.

‘Waarom wil je nu opeens een kind?’ riep ik boos. ‘Je hebt me altijd voorgehouden dat kinderen je beperken in de keuzen die het leven biedt. Jij zegt altijd dat je dat onverdraaglijk vindt.’ Onze gesprekken over kinderen krijgen waren overloos. Ze staken op de meest onverwachte ogenblikken de kop op.

‘Dat hele kinderengedoe zal nog eens tussen ons komen,’ zuchtte Marsha wanhopig. Iedere poging om haar met redelijke argumenten te overtuigen was even zinloos als een gesprek met je huiskater, over zijn onhebbelijk sproeigedrag. Mannen zijn dwaze wezens, ik ook en dus ging ik door met eindeloze vruchteloze pogingen.

‘Kijk toch naar al die troepen mensen hier, moet daar nu zo nodig nog één bij?’ Ach, waarom maakte ik mij druk en ging er op in? Waarom geef ik haar niet gewoon haar zin. Wat maakt een kind meer of minder nu uit. Natuur is tenslotte natuur.

‘Alsjeblieft jongen, probeer me er niet van af te brengen. Mijn hormonen maken me prikkelbaar, dat weet je. Ik kan jouw zogenaamd redelijke argumenten nu eventjes niet hebben. Het ontbreekt er nog maar aan dat ik ga huilen!’ Help, niet janken! Alsjeblieft niet janken. Daar kan ik absoluut niet tegen. Vaak vroeg ik me af of het mogelijk was met haar te vrijen zonder tranen, ervoor of erna. Het was altijd hetzelfde, tijdverspilling, een eindeloos herhaalde routine. En waarom? God mag het weten. Een bestaan als kluzenaar leek me aantrekkelijker dan opgescheept te zitten met hormonale narigheid van vrouwen.

‘Vanmorgen zag ik op het strand van die zandkrabbetjes een prachtig batikpatroon maken in het zand. Niet omdat ze dat ergens geleerd hebben, maar omdat ze zo geprogrammeerd zijn. En zo zit dat ook met mijn biologische klok.’ Marsha was ditmaal vastbesloten de conversatie voort te zetten, hoe idioot emotioneel ook.

‘Verstandelijk ben ik het met je eens, hoor. Weet je, ik heb nog steeds nachtmerries over mijn moeder en mezelf in m’n kindertijd. Mama zal onze relatie

altijd blijven verpesten, ook al is ze jarenlang morsdood. *Fear of Flying* volgens Erica Jong.' Ik had helemaal geen zin in dit soort gezeik. 'Hemel. Hou op met je gezeur en laat me alsjeblieft met rust!!'

'Het zal wel angst voor de toekomst zijn,' zanikte een schijnheilige stem ergens in m'n kop. 'Daarom bouw je een muur om je heen, ter bescherming,' leuterde mijn kwelgeest door. 'Natuurlijk, als je niets riskeert of wanneer je een soort supermens bent, dan heb je dat allemaal niet nodig.' Ik zette het weer op een rennen, deze keer bergafwaarts naar de waterval en de poeltjes.

Bij de stroomversnelling zaten luid giechelende Maleisische mannetjes op de rotsen hun sarong te drogen en krètèksigaretjes te roken. De een na de ander sprong in het poeltje en zwom tegenstrooms, als een forel, de rivier op. De kruidnagelstank van de krètèk mengde zich met zoete avondjasmijngeur uit de jungle.

Eenzaamheid overmande me. Ik rilde ondanks de tropische hitte. Elkaar versieren en naar bed gaan was een doel op zich geworden, niet het begin van een lange liefde. Alleen haar platonische vriendschap willen was echt de boel voor de gek houden. Natuurlijk was ze boos. Ik hield haar voor de gek. Wilde of kon haar niet geven wat ze verlangde. Ik had haar misleid.

Leuk excuus natuurlijk, als je kindertijd grondig verpest was door de haat van je moeder. Leuke uitvlucht, die muur om je heen waardoor ik iedereen lekker buiten hield. Wanhoop vrat aan mijn ziel en angst verduisterde m'n rede. Vanuit het spiegelende water staarde me een verdwaasde aan; wanhoop in dikke letters...

Ik schoot zo hopeloos tekort in mijn relaties met vrouwen...

Pulu Brayan, Medan, Sumatra

Marsha zal me geen rust gunnen totdat ik met haar naar Pulu Brayan ga, het Japanse interneringskamp voor vrouwen in Medan, waar ze was geboren en waar ze, volgens de verhalen, bijna tot haar vierde jaar woonde. Een van slechts twee kinderen die overleefden. Meestal vond ik die verhalen echte *tear jerkers* en spotte wreed met de melodramatische krokodillentranen van oud-Indiëgangers.

Emotioneel zal het wel van groot belang voor haar zijn, probeerde ik mezelf in alle rede voor te houden. Ze was nog wel heel jong toen ze bevrijd werden. Veel kan ze zich onmogelijk herinneren. De herinneringen zijn natuurlijk jarenlang gevoed door dikke verhalen van familie en vrienden. Kampverhalen werden in haar kindertijd eindeloos herhaald, vooral tijdens verjaarsvisites, en hoogtijdagen als Kerstmis. Ze waren tot griezelverhalen bij een kampvuur uitgegroeid, die een normaal mens niet serieus mocht nemen, vond ik.

Het kostte twee betjakjongens bijna een uur om ons naar het voormalige kamp te fietsen. Ze hadden eerst niet begrepen waar we heen wilden, ondanks Marsha's nog altijd vloeiende Bahasa Indonesia.

'Pulu Brayan! Pulu Brayan,' schreeuwden ze om beurten, alsof we een kaartje naar Mars hadden besteld. Maar eindelijk, na uitvoerige en eindeloze onderhandelingen over de prijs, ge-tawar, en onder luid gelach en geschreeuw, aangemoedigd door de andere betjak-boys, begonnen we onze bizarre pelgrimage.

Telkens wanneer we door plassen reden of door gaten in de onverharde weg, kiepten de driewielers bijna om. De broodmagere jongetjes waren niet zwaar genoeg als tegenwicht voor hun passagiers, de reusachtige Orang Blandas.

Eenmaal in het voormalige kamp, wees Marsha gebouwen aan die ze zich herinnerde of die ze dacht zich te herinneren. 'Ik geloof dat het daar is, de barakken daar en dat kerkje,' gidste ze als een *sightseeing* gids op kalme professionele toon. We hadden ongeveer een uur geschommeld op het ritme van de pompende benen van de twee jongens.

'Weet je dat zeker?' antwoordde ik half spottend. 'Het ziet eruit als een keurige woonwijk, de beste die we hier tot nu toe hebben gezien. Denk je niet dat het kamp is afgebroken en opnieuw opgebouwd?' 'Nee, ik weet het absoluut zeker,' antwoordde ze boos. 'Er is eigenlijk niets veranderd, alleen het prikkeldraad en de torens met de zoeklichten zijn verdwenen. Kijk! De wasserij, de gaarkeuken, de apotheek, de kerk en het kerkhof, en de school.'

Tot mijn stomme verbazing verkeerde het hele kamp in perfecte staat en functioneerde het in alle opzichten goed. Na weer een en ander aandachtig en met

een afstandelijke blik bekeken te hebben, barstte Marsha los in een stroom van herinneringen en verhalen, al dan niet uit haar duim gezogen.

‘Hier was het straf-appel, meestal slaag, waarbij de andere gevangenen moesten toekijken... En deze bomen heeft mijn moeder geplant... Hier woonden we eerst, acht vrouwen met hun kinderen in een kamer...

Mijn favoriete spelletje was begrafenisje-spelen. Iedereen wilde het lijk zijn, want dan werd je door de andere kinderen urenlang door het hele kamp gesjouwd... En we groeven graven... Dat mocht niet van onze moeder, dus dat deden we stiekem. De Japanse bewakers kon het niet schelen. Die bemoeiden zich nergens mee zolang ze het maar niet zagen. We moesten dus alleen zorgen dat we niet betrappt werden...

Onze trouwe bedienden uit Medan hielden ons in leven door ’s avonds eten over het gedèk – de omheining – te gooien en bewakers om te kopen. Onze djongos verborg geld in zijn schoen om de poortwachters te betalen. Kleine kinderen doken onder de zoeklichten door om de pakjes op te rapen.

Dit was ons thuis. Moeder heeft me verteld dat ik de eerste twee jaar na mijn geboorte constant huilde en schreeuwde. Mijn gebrul was zo hinderlijk dat de andere gevangenen beetjes van hun hongerrantsoen spaarden om me rustig te krijgen. Zo overleefde ik dus.’

Marsha’s geratel over haar jeugd deed me denken aan mijn eigen kinderjaren in het verwoeste naoorlogse Nederland; jaren van extreme armoede nadat de Canadezen ons in 1945 bevrijd hadden. Mijn vader had zijn vrouw en kind, naar verluidde, bij een bombardement in 1944, of iets dergelijks, verloren en zou er zelf maar ternauwernood het leven afgebracht hebben. Het is me nooit precies duidelijk geworden wat er gebeurd was, immers hij sprak er zelf nooit over. Hij dook onder op een boerderij op het platteland van Noord-Holland. Twee jaar lang zou hij daar gewoond hebben, ’s nachts werkend en overdag verscholen op de hooizolder of in een kelder.

Direct na de bevrijding had hij de jongste dochter van de boer – mijn moeder – getrouwd en was een nieuw gezin begonnen. Mijn vroegste kinderjaren bracht ik op de boerderij door en in mijn herinnering waren dat gouden jaren. De vrijheid, altijd eten en drinken, vertrouwde geuren van mensen en dieren, wisselende seizoenen, tezamen vormden ze idyllische herinneringen. Het was mijn Pallietertijd.

Pas later, veel later, wist ik op een dag ineens dat wij vaders eerste gezin vervingen, wij waren vervangers, surrogaat. We konden ons nooit meten met de herinneringen die hij aan dat gezin had. Hoe dan ook. Wij waren en bleven tweede keus, surrogaatkinderen. Slechte namaak, niet echt. Vreemd, ik heb het woord *surrogaat* in geen tijden gehoord. Het was gemeengoed in die jaren van schaarste,

toen men zich moest behelpen met kwalitatief slechte imitaties.

‘Je realiseerde je toen toch niet dat je in een kamp zat?’ antwoordde ik Marsha eindelijk. ‘Natuurlijk niet,’ zei ze wat uit de hoogte. ‘Ik wist niet beter dan dat dit ons huis was. De volwassenen spraken wel over een andere wereld, maar dat soort verhalen waren voor ons sprookjes, die niets van doen hadden met ons leven in het kamp.’

Een beetje aarzelend vervolgde ze: ‘Sommige verhalen waren belangrijker dan andere, waarom wisten we niet, wellicht door de emotie die de volwassenen erin legden. We waren vooral dol op verhalen die over eer en vernedering gingen. Eer was belangrijker dan het leven zelf. Zo was het voor de Hollandse vrouwen een diepe belediging, dat het in het kamp verboden was schoenen te dragen. Dat er meer dan 50 miljoen inlandse vrouwen ook blootsvoets gingen, speelde geen rol. Voor de Hollandse deftige dames was het schoenenverbod een afgrijselijke en gruwelijke vernedering, waar ze tot hun dood over zouden blijven spreken.’ Marsha lachte honend.

De tropische duisternis viel snel, geen mijmerende schemeruren zoals in Holland. De weg terug naar Medan werd aangegeven door flikkerende, walmende olielampen en hier en daar elektrische verlichting. Marsha was diep in gedachten verzonken en ik liet haar maar, overspoeld door mijn eigen herinneringen; allebei oorlogskinderen...

Atjeh, Noord-Sumatra

‘Agung, breng een schnaps voor Herr Schmidt en een biertje voor de Tuan Blanda,’ commandeerde Marsha, op bezoek bij de Duitse consul, alsof ze thuis was. De wat gluisperig kijkende blootsvoetse huisjongen rende naar achter om de glazen te vullen. Het Duitse consulaat was gevestigd in Marsha’s ouderlijk huis. Haar weerzien met het voormalige ouderlijke thuis, met zovele zoete en wrede kinderherinneringen moet een mengeling van emoties bij haar opgeroepen hebben...

‘Mijn djongos komt van Bali en hij is zeer goed getraind, maar ik houd altijd het gevoel dat hij me vandaag of morgen een klewang in mijn rug zal steken...’ Schmidt grijnsde met duidelijke minachting voor zijn staf. ‘Je moet die apen in de gaten houden, ha, ha, ha...,’ bulderde hij neerbuigend.

De Duitse consul had lang voordat we nog maar in Medan waren gearriveerd, een uitnodiging voor de borrel naar ons hotel gestuurd. Niemand wist officieel van ons bezoek, maar de telexen van bedrijven in Azië werkten ijverig zoals eens de tamtam.

‘Nee, Jacob, we kunnen jullie niet zonder militair geleide laten gaan. De kans dat jullie spoorloos verdwijnen is te groot. Tenslotte ben je een Hollander, een Blanda! Ha, ha...!’ Schmidt was een bierdikke Duitser van ergens achter in de veertig en blijkbaar gewend altijd met gezag te spreken. ‘U hebt natuurlijk gelijk, Herr Schmidt,’ antwoordde ik beleefd. ‘Wij Hollanders hebben de Bataks er ook nooit onder kunnen krijgen. Waarom gaat u niet met ons mee? Die tjelèngjacht – wildezwijnenjacht – is altijd fantastisch en na afloop is er saté babi voor de hele kampong met veel bier.’ ‘Dat zou ik graag doen, beste jongen, maar ik heb dit weekend andere verplichtingen: de belangen van het Vaderland vereisen mijn aanwezigheid bij een cocktail en een diner op zaterdagavond,’ sprak Schmidt ineens een en al gewichtigheid. Het leek me erg onwaarschijnlijk dat hij de waarheid sprak. Hij zal wel een afspraak met z’n vriendin in Djakarta of Singapore hebben, dacht ik.

‘De Japanners proberen allemaal houtkapconcessies te krijgen, en als ik ze niet overbied, dan blijft er niets voor ons over. Je ziet wel, de Japanners en Duitsers nemen de macht over op deze wereld, ha, ha!’ vervolgde Schmidt z’n smoesjes plechtstatig met een uitgestreken gezicht. ‘Ik zal voor drijvers zorgen, twee jeeps en introductiebrieven voor de administrateur van de plantage en de plaatselijke militaire commandant. Gaat Marsha ook mee?’ ‘Dat beslist ze morgen,’ fluisterde ik snel in de hoop dat ze me niet zou horen. Haar negatieve antwoord leek onvermijdelijk. ‘We zijn vandaag naar Pulu Brayan geweest, het vrouwenkamp waar ze geboren is en tot haar vierde woonde, en ze heeft nu een wat weemoedige bui...’ ‘Wil je nu eindelijk eens ophouden me te kleineren,’ barstte Marsha los. ‘Natuurlijk

ga ik mee, maar onder geen voorwaarde zal ik een geweer vasthouden en dieren doodschieten!’

Bazig als altijd nam ze het gesprek over. ‘Nemen we proviand mee? Jacob heeft last van hypoglykemie en ik betwijfel of er op die plantage behoorlijk eten voor ons is. Melkpoeder, misschien hardgekookte eieren, in ieder geval ook Flagyl tegen amoebedysenterie en rijst. Een paar dagen geleden gingen we naar de Puntjak om een frisse neus te halen en brachten het weekend door in Brastagi. Op de terugweg reden we via Haringau en op de hele pasar daar was niets behoorlijks te eten te vinden!’ Het was mijn beurt om me gekleineerd te voelen. Marsha bulldozerde gevoelloos voort. ‘Trouwens, waar u nu de bar heeft, Herr Schmidt, daar stond vroeger mijn moeders vleugel. Als kind zat ik graag op de grond bij de pedalen en luisterde naar haar als ze zong. Ze had hier aardig carrière gemaakt als sopraan. Al daarvoor, toen we in het kamp zaten, dirigeerde ze het vrouwenkoor en oefende ze haar stem. Dit was ons thuis, weet u, en nu ik zo rondkijk lijkt er in dat opzicht niets veranderd. Natuurlijk is het nu uw huis, meneer Schmidt, maar het doet me genoeg dat u er zo goed voor zorgt.’ Demonstratief ging Marsha als een kleuter op de grond zitten, plat op haar dikke gat met de benen gestrekt vooruit. Ik schaamde me dood.

De trip van Medan naar Atjeh in Noord-Sumatra begon direct na zonsondergang en duurde uren over hobbelige onverharde wegen, door de krijsende pikzwarte jungle die ons aan weerszijden omsloot. De koplampen van de jeep boorden een tunnel waaraan geen einde leek te komen. Niemand zei iets.

Lang na middernacht liet de chauffeur ons eindelijk weten dat we er waren, maar ik zag niets dan diepdonkere duisternis. De chauffeur, blijkbaar zeker van zijn zaak, riep onverstanebare woorden de duisternis in. Hij verzocht de djaggar natuurlijk de administrateur te wekken en het gastenverblijf voor ons in orde te laten maken, dacht ik.

Uit de duisternis doken Batak-mannetjes in sarong op, fluisterend druk met elkaar overlegend, terwijl ze bij het licht van een zaklantaarn de introductiebrief van Herr Schmidt met veel plichtplegingen bestudeerden: het betrof immers een uiterst waardevol document, wie weet wellicht een staatsakte... Zo moeten de Prinselijke Regenten ook ooit de geloofsbrieven van de Nederlandse Assistent-Resident bestudeerd hebben, bedacht ik en stelde me Max Havelaar voor bij zijn aankomst.

Het urenlange gehots en geklots over ongeplaveide wegen had me kotsmisselijk gemaakt. Dankbaar rolde ik de jeep uit en snoof de zoete nachtlucht op, zwaar van jasmijn. De doffe metaalglans van de loop van een jachtgeweer staarde me plots recht in het gezicht, terwijl een verblindende zaklantaarn iedere centimeter van mijn

verfomfaaid kakilichaam aftastte.

‘Terima kassi,’ mompelde ik beleefd en pakte de veldfles die de man me aanbood. Koude thee met suiker en melk, iets dat ik sinds mijn kinderjaren niet meer geproefd had. Het was de favoriete middagdrank geweest van de Tommies die in ons dorp gelegerd waren en die ons, bedelende dorpsjeugd, de laatste slok uit hun smerige bekers gunden. Ik walgde in stilte. Met enige moeite dronk ik de fles leeg. ‘Terima kassi,’ mompelde ik nogmaals.

‘Marsha, denk je dat ze hier een mandi-bak hebben? Ik wil een bad en wel nu direct. Ik eerst.’ Een bediende ging ons voor naar het gastenverblijf, een keurige bungalow, met een groot buitenterras en ruime westerse zit- en slaapkamers, alles gemeubileerd met rotan stoelen en banken met kussens, overtrokken met verschoten bloemetjesbekleding, uit een Hollandse serre in het Gooi. ‘Zet de lamp even buiten om tijtjaks te vangen,’ commandeerde ik Marsha plagend. ‘Vijftig zijn wel genoeg om de muggen weg te vangen. Heerlijk vind ik dat, ’s nachts die koude reptieltjes op mijn klamme huid te voelen in bed.’ Ze wist nooit wanneer ik serieus was en ik had er boosaardig plezier in haar in de war te brengen.

‘Kijk uit Marsha, die bak zit vol waterslangen. Ah, lekker! Hemels, koud water. Nog een gendi – emmertje water – alsjeblieft... Heeft de djaggar schone sarongs neergelegd? Luister nu toch eens naar al die nachtgeluiden... Wat exotisch! Als ik niet zo moe was zou ik nu, op dit ogenblik, seks met je willen...’ Ik deed nog een schepje bovenop mijn vilein gepest.

‘Kom ik zal je rug masseren, lieverd,’ spotte ze terug. ‘En wat die seks betreft, wacht daar maar mee tot morgen, want vanaf zonsondergang zullen we begluurd worden door minstens twintig paar ogen. Hoe lang en hoe vaak we het doen. Ieder detail zal uitvoerig in de kampong besproken worden. Ik weet dat dat je vreemd voorkomt, maar in dit land zijn de seksuele prestaties van de mensen, en helemaal wanneer het vreemdelingen betreft, een dankbaar onderwerp van gesprek. Dus als je indruk wilt maken, bewaar je macho sekسدemonstratie dan liever tot morgen.’ ‘Toe nou,’ zeurde ik nu half serieus op mijn beurt. ‘We kunnen morgen toch net doen alsof. Bovendien is het dan veel te warm. Nu is de temperatuur precies goed, en, je hebt me inmiddels nogal opgewonden, weet je.’

Marsha draaide zich abrupt om, rolde naar het andere bed en deed alsof ze sliep. Later hoorde ik haar een paar maal zachtjes huilen...

Giechelende en fluisterende kinderstemmen wekten me de volgende ochtend. De zon stond hoog aan de hemel en een stille hittedeken lag over de plantage. Ik riep onze

djongos en vroeg hem om badwater. Het was al behoorlijk laat, maar op het terras stond een keurig gedekte ontbijttafel voor me klaar. Marsha was blijkbaar al enige tijd op. ‘Het hele dorp lacht zich dood, iemand die het bestaat om tot acht uur uit te slapen! Ze hebben het er allemaal over hoe druk je vannacht in de weer was...,’ galmde ze van een afstand me provocerend toe zodra ik op het terras verscheen. ‘Alsjeblieft, bespaar me die nonsens. Wat is er voor het ontbijt? Nasi goreng zeker? Heeft de administrateur voor drijvers en geweren gezorgd?’ Laat je niet te grazen nemen door een hitsige vrouw, dacht ik in stilte. Speel het spelletje mee. We zien wel hoe ver we kunnen gaan.

‘Nee, nog niet,’ vervolgde ze met quasi-vrolijk gegalm. ‘Zijn vrouw komt zojuist terug van de pasar met nieuwe slaapsarongs voor jou. Straks komt ook de militaire commandant langs. Ze hadden het over een lunch op de zagerij. Ik heb geen idee over hoe ze dat denken te regelen. Eén ding staat vast, wij zijn de grootste opwinding van het jaar...’

Kaptein Surbakti en zijn sergeant Supardi verschenen in keurig gesteven en gestreken uniformen, met Amerikaanse naamplaatjes, automatische geweren en het laatste type fourwheeldrive, militaire uitvoering. We zouden met hen en de administrateur gaan lunchen op de zagerij, en of we zo vriendelijk wilden zijn onze chauffeur te zeggen hun jeep te volgen?

‘Ik voorspel je, je zult geen beest schieten: je zult verwickeld raken in formaliteiten en corruptie. Maar laat je niet uit het veld slaan.’ Marsha lachte schamper. Haar opmerking ergerde me, voornamelijk omdat ik wist dat ze gelijk had. Een luidruchtig rammelende roestbak kleefde aan onze bumper en omdat het lawaai me irriteerde, gebaarde ik de chauffeur ons te passeren. ‘Daar gaat onze lunch. Nou ja, een beetje stof doet geen kwaad.’

Op een open plek in het tropisch regenwoud vormden verscheidene landrovers en jeeps, een verrijdbare zaagmachine en een honderdtal enorme boomstammen het decor voor onze lunch. De tafel was gedekt met een kanten tafelkleed, Frans porselein en geslepen rode Venetiaanse wijnglazen. De administrateur, een en al glimlach, wees ons onze plaatsen. De kapitein en zijn sergeant, het personeel van de zagerij, de chauffeurs en de bedienden namen plaats op de boomstammen om ons te zien eten, alsof ze toeschouwers waren bij een sportwedstrijd. De directeur van de zagerij sprak wat Bahasa en een paar woorden Engels. Marsha nam automatisch de rol van vertaler op zich. Ze bleek een uitstekende tolk voor beide talen, maar ook, naarmate de dag vorderde, van de menselijke emoties van ons gezelschap. Ze was de enige vrouw in dit mannelijk, voornamelijk Aziatisch gezelschap, maar ze had haar plaats spoedig gevonden, erkend als een op Sumatra geboren Hollandse arts.

‘Orangoetans en de grote katten komen soms uit het bos naar de bewoonde wereld... Die schieten we natuurlijk af... We hebben ook veel last van wilde zwijnen, meestal komen ze vroeg in de ochtend. Hebt u die sporen gezien op de plantage?’ ‘Meneer Rikshihadiprodo, ik ben bijzonder onder de indruk van deze plantage.’ Uit zijn naam had ik kunnen afleiden dat hij een Javaan was. Bijna alle hogere functionarissen op Sumatra zijn van Java afkomstig. Ze zijn er trots op dat ze beter geschoold zijn, en ik was me bewust van het belang blijkt te geven van goede manieren. ‘Overall asfaltwegen, de rubberbomen in nette rijen met de aftapegegevens duidelijk op iedere boom vermeld, de paden vrij van ondergroei... U moet ongetwijfeld een uitstekende manager zijn!’

De manager glimlachte en begon in het Bahasa met Marsha te praten. ‘Hij wil weten of je uit een jeep kunt schieten.’ ‘Ik begrijp je niet goed...?’ Het idee alleen al om vanuit een jeep met een inlandse chauffeur te schieten! Dat deed me denken aan mijn ervaringen in Afrika en daar had ik niet zulke goede herinneringen aan. Ik hield voornamelijk van jagen, omdat het zo’n perfect excuus was om dagenlang door de wildernis te trekken. Het schieten van het beest was verreweg het minst interessante van het hele gebeuren.

‘Ja, ik weet ook niet waarom, maar dat is hier nu eenmaal traditie. De man die de wegen bouwde denkt dat hij ooit voor mijn vader heeft gewerkt. Hij vertelde me dat de top van ons bedrijf vaak in de weekeinden uit Medan en Jakarta hierheen kwam om te jagen... Maar meestal werden ze zo dronken dat de enige manier om te jagen was vanuit de jeep te schieten. Daarom hebben ze ook die asfaltwegen...’

Verbijsterd wendde ik me af. Volgens Aziatische gewoonte moest ik hem nog enkele complimenten maken, maar ik kon het niet opbrengen...

‘En wat gebeurt er dan met die mensen in de kamponghutjes?’ Toen mijn vraag in het Bataks en het Bahasa was vertaald, steeg er een hartelijk gelach op! ‘Ja, natuurlijk, als je niet maakt dat je wegkomt, loop je de kans een schot hagel in je buik te krijgen. Maar ja, dit is ook een gevaarlijk land... Ha, ha, ha!’ ‘Nou, voor mij is dat gewoon moord, meneer.’ Mijn stemming was gezakt en ik wilde hier zo gauw mogelijk weg. Stel je voor! Marsha’s vader en zijn staf hadden voor de lol op de mensen van hier gejaagd...

‘Ik weet zeker dat ik u zeer ontrief als ik u zou vragen een groot aantal van uw arbeiders tot mijn beschikking te stellen als drijvers. Bovendien hebben we geen zware geweren bij ons...’ Rikshihadiprodo had mijn veranderde toon opgemerkt. Op zijn gezicht was de mengeling te lezen van vrees en de wens de belangrijke bezoeker te plezieren, zo typerend voor managers van koloniale ondernemingen, en ik wist dat hij met elk verzoek mijnerzijds zou instemmen. ‘Als u het niet erg vindt, wil ik u

voorstellen de plannen te wijzigen en Marsha's Zwitserse vrienden bezoeken. Die runnen een orangoetan-rehabilitatiestation in Gunung Leuser, zo'n twintig mijl van hier. Met de jeep en het laatste stuk te voet, kunnen we vanmiddag heen en terug zijn. Surbakti en Supardi kunnen ons escorteren en de nodige geweren brengen.'

De lunch was ten einde. We hadden ons voedsel nauwelijks aangeraakt. Ik was misselijk ... 'Dat waren dus leuke jachtpartijtjes in het weekend, hè Marsha? Dronken lorren, die vanuit een jeep op Bataks schieten, lijken me toch nog wel iets weerzinwekkender dan een Japans verbod voor Nederlandse vrouwen om in het kamp op schoenen te lopen...' Het was niet aardig van mij om mijn boosheid op zo'n goedkope manier af te reageren op Marsha, maar het gaf me toch wel voldoening.

'Ik weet zeker dat papppie zoiets nooit heeft gedaan.' Ik haatte het als ze over haar ouders als papppie en mammie sprak. Ze speelde dan het kindvrouwtje dat bescherming nodig had. 'Die dronken idioten zijn waarschijnlijk ambtenaren, of militairen en van die enge zakenlieden uit Jakarta,' zei ze. 'Trouwens, ik ben ook niet zeker van die Schmidt, smerige mof...', eindigde ze zwakjes, merkende dat haar argumenten me niet erg overtuigd hadden.

We liepen in ganzenpas over het smalle paadje, Supardi voorop, mars militair. De gespierde, vijftwintigjarige Javaanse sergeant danste met zijn jungle boots over de glibberige paadjes en bamboestronken. Ik benijdde hem om zijn lenigheid. Elke beweging van zijn spieren vertaalde zich in ritmisch dansende kreukjes in zijn kakiuniform, vastgeplakt aan de bezwete rug en billen.

's Ochtends had ik hem als aandenken een stalen meetlint gegeven. Onder luide lofprijzingen en aanmoedigen van de vrouwen en kinderen uit de kampong, waren we rug-aan-rug gaan staan. Met mijn 1,87 meter was ik een stuk groter dan de sergeant, maar met zijn 1,60 meter was hij zonder meer een van de langste – en bovendien knapste – mannen van het dorp. Ik lette erop mijn knieën wat te buigen, zodat het verschil niet zo erg opviel.

Marsha volgde met op haar hielen kapitein Surbakti. Surbakti leek in geen enkel opzicht op zijn partner, hij had meer iets van een kikker en was qua lengte en behendigheid verreweg de mindere van de sergeant. Van tijd tot tijd stopten de mannen om een krètèk-sigaretje op te steken of om de bloedzuigers van onze blote huid te branden. Ik haatte die kruidnagellucht van krètèk. Marsha gleed af en toe uit over de gladde bamboestammetjes van het pad en kwam dan in de modder terecht, wat een hoop gevloek van haar kant opleverde... Krijsende apen wierpen hun uitwerpselen naar ons. Nu en dan, op open plekken in het bos of op plantages met een paar Batak hutten, maakten we een stop in de hoop voedsel of drinken te vinden. Doorgaans waren de bewoners lang voordat we er aankwamen gevluht. Supardi

doorzocht alle hutten met zijn karabijn in de aanslag en als hij een slapende man aantrof, werd die de dichtstbijzijnde klapperboom in gestuurd om ons de door de natuur gegeven verfrissingen te bezorgen.

Al lopende praatten we wat. Uit een soort beleefdheid belangstelling opbrengen voor Marsha's werk, ja dat ergerde haar, maar zo was het nu eenmaal. 'Heb je nog steeds plezier in de Serpongkliniek? Zo langzamerhand moeten jij en je staf toch wel zo'n paar honderdduizend spiraaltjes ingebracht hebben. Niet dat ik er iets van gemerkt heb. Als je om je heen kijkt zie je nog steeds een bewegende massa donker vlees. Laatst zag ik 22 man in een vierdeurs taxi...'

'Geboorteregeling staat hier nog in de kinderschoenen. Wat we tot nu toe hebben gedaan was een combinatie van ontwikkelingshulp, academische nieuwsgierigheid en het opvoeden van een tegenstribbelende bevolking. Jammer genoeg deugden de meeste spiraaltjes niet. Bijna alle grote farmaceutische bedrijven hebben materiaal geschonken, maar voor het grootste deel bleken dat spiraaltjes die in de VS en Europa uit de markt gehaald waren. We kregen al gauw een slechte naam toen die verdomde dingen pijn bleken te doen, bloedingen veroorzaakten en niet altijd zwangerschappen voorkwamen. Je begrijpt dat veel vrouwen hier geen kant op kunnen, ze worden op hun dertiende zwanger en blijven dat dan de volgende twintig jaar. Maar ja, kinderen hebben geeft hier in de dorpen nog altijd status en oude gewoonten roei je niet zo makkelijk uit. Natuurlijk hebben ze hun eigen traditionele obats voor geboorteregeling, kruidenmengseltjes waar westerlingen op neerkijken, maar ik kan je verzekeren dat ze werken. Doodzonde dat ze ze niet vaker gebruiken.'

Haar open, rechtstreekse antwoord verbaasde me, meestal was ze heel terughoudend over haar werk en ontweek ze alle vragen. ‘Af en toe wordt de bevolking mata glap – aanvallen van razernij kun je zeggen – en dan wordt alles kort en klein geslagen en vallen er in een paar dagen duizenden doden. Meestal begint het er mee dat een groot aantal mensen paddenstoelen eten. Ze worden daar dan high van en zwepen zich op tot steeds grotere razernij. De hele bevolking laat zich meeslepen in de hysterie. Een paar jaar geleden waren de Chinezen het slachtoffer. Er kwamen 40.000 tot 60.000 mensen om, bijna de hele Chinese bevolkingsgroep. De kali bij Djakarta stroomde over omdat hij verstopt was door de lijken. Ook in Serpong, waar generaties lang Chinese winkeliers hadden gewoond, werd de mensen zonder aarzelen de keel doorgesneden en werden hele families uitgemoord. Je zou haast denken dat dat hun favoriete methode van bevolkingsbeperking is...’ Marsha was op haar stokpaardje terechtgekomen en babbelde de rest van de dag over gruwelen van de inheemse bevolking.

We staken in uitgeholde boomstamkano’s de Alas-rivier over. De stroomversnellingen waren wild en verraderlijk. Een veiligheidslijn moest stabiliteit aan overstekers geven. Een onbevreesd opgeschoten joch, lenig als een acrobaat,

bracht de lijn naar de overkant. Op het moment dat ik het meest woeste deel van de rivier al achter me had, slipte mijn greep op de kabel en sloeg mijn kano om. Druipend aan de veilige oever beland, telde ik meer dan twintig bloedzuigers op m'n armen, benen en m'n gezicht. Marsha brandde ze één voor één weg met een krètèk-sigaret. Krapatten boren hun kop stevig in je vlees. Hete as was de enige afdoende manier om van ze af te komen.

Terwijl Marsha doorkletste over de meest effectieve methode van massavernietiging als instrument voor bevolkingsbeperking, jankte ik zachtjes als een gewond dier. Maandenlang hield ik nog zwartverkleurde brandplekken op mijn lijf. Marsha's bloederige verhalen maakten me niet vrolijker. Ik kon mijn ergernis steeds minder goed bedwingen. 'Met die abortuskliniek van jou ruim je jaarlijks zo'n drieduizend ongeboren kinderen op. Ga zo door, dan bereik je binnen korte tijd een soort Mengelestatus,' barstte ik vloekend uit. Natuurlijk wist ik best dat abortus en voorbehoedsmiddelen de enige manieren waren om het probleem onder controle te krijgen. Maar op een of andere manier walgde ik van het onverhulde genoeg dat Marsha blijkbaar schepte in het gedetailleerd uiteenzetten van haar medische ingrepen. Begrafenisje spelen en abortusverhalen, zolang het maar met de dood te maken had, wond het haar op. Als arts kwam ze daar gemakkelijk mee weg.

Nijdig dat ze mijn gewillig oor verloren had, hield ze eindelijk haar mond. Met een gebaar van uiterste minachting gooide ze de sigaret weg en snauwde: 'Rot toch op. Vier jij je masochistische lusten maar bot op dat lieve sergeantje!'

Bukittinggi, Sumatra

We reden door het centrum van Padang, toegejuicht door de menigte en gevolgd door een stroom fietsen. Ons door een paard getrokken rijtuigje was een elegant vervoermiddel en Marsha zat rechtop als een koningin. Honderden kinderen juichten vanuit een schooltje zonder glas in de ramen, en onze koetsier, overdonderd door deze onverwachte belangstelling hield zijn paard in opdat we in staat zouden zijn nog wat langer van deze aandacht te genieten. Het aantal toeschouwers verminderde pas toen we de stad uitreden.

‘Vond je dat niet leuk?’ verbrak Marsha de betovering, ‘als kind was ik hier eens met mijn ouders, begin jaren 50. Mijn vader was op inspectiereis langs de plantages en mijn moeder moest een concert geven. We kregen eenzelfde soort welkom, alleen reden we toen in de enige personenauto in de wijde omgeving. Er kwamen hier toen maar weinig Europese bezoekers. Ze vroeg de koetsier ons naar het oude reservoir op de plantage te brengen waar kinderen altijd zwommen en ik hoorde dat het nog steeds als zwembad gebruikt werd.

Zwembaden hebben me altijd afkeer ingeboezemd. Als kind was ik een paar keer flauwgevallen in het zwembad en door het koude water rilde ik over mijn hele magere lichaam. De echo van schrille stemmen achtervolgde en beangstigde me vanaf het moment dat ik het zwembad binnenstapte. Ik stelde me zo voor dat het angstgeschreeuw van de passagiers van een zinkend schip, vlak voordat ze verdronken, net zo klonk. Grote jongens, die zichzelf moesten bewijzen, intimideerden de kleintjes, zodat ik me vaak in het kleedhokje verschool. Verschillende keren had ik een pak slaag opgelopen, waren mijn kleren gestolen of was mijn zwembroek me van het lijf getrokken, zodat ik mij naakt stond dood te schamen, tot grote vreugde van mijn kwelgeesten. En vandaag werd ik verondersteld te gaan genieten van een zwempartij...

‘Na al die jaren realiseer ik me nu dat ik je nooit gelukkig zal kunnen maken, seksueel of anderzijds. Dat kan waarschijnlijk niemand. En ik op mijn beurt kan alleen mezelf zijn. Wanneer dat jou pleziert of troost, dan is dat een soort geluksgevoel dat we kunnen delen.’ Marsha was weer eens begonnen onze relatie tegen het licht te houden. Ze deed altijd erg haar best om zich op haar gemak te voelen in onze relatie, maar klaarblijkelijk lukte dat haar niet, en wilde ze erover praten. Ik zag dat ze probeerde greep te krijgen op haar gevoelens over ons beiden, maar haar pogingen mij in haar tweestrijd te betrekken, bezorgden mij op mijn beurt een ongemakkelijk gevoel. Ik vertrouwde niemand die mij zijn of haar wil probeerde

op te leggen en verzette mij hevig tegen eenieder die dat probeerde.

De drang afstand te houden van anderen, ligt diep in mijn karakter verankerd; het is, denk ik, terug te voeren op het wantrouwen dat ik sedert mijn kinderjaren jegens mijn moeder koesterde.

‘Marsha, ik heb oprecht geprobeerd eerlijk tegenover je te zijn, ik heb mijn gedachten en gevoelens altijd met je gedeeld. Wat verbale communicatie betreft, ben je open en zeg je de dingen met een klinische precisie... Maar je non-verbale uitingen zijn niet zo eenduidig en soms heel verwarrend...’ Ik was even bereid om de confrontatie aan te gaan. Door mijn hoofd speelde de tekst van een liedje: *I’d rather be mister gypsy, than being wrapped into the skirts of a woman; a trick as old as mankind, an endlessly repeated con game...*, maar ter wille van de lieve vrede – of misschien ook omdat ik gewoon een lafaard ben – hield ik deze tekst voor me. Om over het oprecht delen van elkaars gevoelens te spreken...

In plaats daarvan zei ik dus: ‘Marsha, wat mankeert je? Natuurlijk houd ik van je. Dacht je heus dat ik het zolang met je zou hebben uitgehouden als dat niet zo was? Maar jij, zoals alle vrouwen speel je het spelletje van die biologische tijdsklok. Ik heb genoeg van dat soort spelletjes en van die verstikkende deken van liefde waarin je me probeert te smoren. Een dezer dagen, lieveling, zul je misschien ontdekken dat ik ontsnapt ben richting nirwana.’

We waren naar de bergen gegaan om de onbeschrijflijke hitte van Padang te ontlopen. Ons hotel had geen airconditioning; het enige gebouw dat wel airco had, was de bioscoop. We hadden dezelfde film drie keer gezien, maar een vierde keer konden we niet opbrengen, dus hadden we tot het nostalgische uitstapje naar het oude zwembad besloten. Daar zouden water en lucht tenminste koel zijn.

‘Hier heb je dus je zwembad, althans wat er van over is.’ Het zag er naar uit dat de jungle ook wel geïnteresseerd was in een bad, de begroeiing was tenminste opgerukt tot aan de rand van het water. Dat belette echter niet dat er nog ijverig gebruik van werd gemaakt. Kleine jongetjes trokken gehaast hun onderbroek aan, zodat ze niet zondigden in de ogen van de Europese goden.

‘Ik heb buikpijn, we mogen wel hopen dat ik aan die beroemde Padangse cuisine gisteren geen amoebedystenterie heb overgehouden.’ ‘Oh nee!’ Marsha schreeuwde nog net niet, ‘je gaat toch niet weer vluchten in een of andere ziekte?!’ Ik keek haar verbaasd aan. ‘Om je de waarheid te zeggen, ik voel me hondsberoerd, maar ja, dat kan ik net zo goed hier zijn als in de stad. Heb je geen obatje? Misschien moet je morgen maar een vliegtuigje regelen om ons naar Djakarta te brengen. Ik moet naar het ziekenhuis.’

Door de draaideur van Hotel Indonesia in Djakarta liep ik op tegen een muur van tropische, klamme hitte, werd overvallen door het harde zonlicht aan het begin van de middag en een kakofonie van stadsgeluiden. Het lawaai werd gedomineerd door het kettingzaagachtige geluid van de honderden gemotoriseerde driewielige karretjes, de helitjaks. ‘Taxi, meneer?... Meneer, alles goed met meneer?’ ‘Nee, dank je, maar ik heb misschien even hulp nodig. Help me alsjeblieft terug naar mijn kamer.’ Ik werd gered door twee bellboys en de portier die me bijna terugdroegen de luxe koelcel in. ‘U ziet er ziek uit, meneer. Wilt u niet gaan zitten, ik zal uw butler bellen. Hebt u een dokter nodig?’ ‘Nee, doe geen moeite, bel mijn butler en laat hem me in bed stoppen.’

Butler Carl was nog in zijn uniform: jacquet en zwartgestreepte grijze broek. Ik heb het niet zo erg op die Engelse uniformen voor het huispersoneel, maar ik had begrepen dat het voor hem niet minder dan een statussymbool was. ‘Carl, je ziet eruit zoals mijn vader op zondag. Die was namelijk dominee, preekte in de kerk.’ Ik was naar het café gelopen, maar terug redde ik het niet. ‘Misschien kun je wat kippenbouillon laten brengen. Ik heb het gevoel in geen dagen gegeten te hebben. Waar is Marsha?’ ‘Ze is gisteren langs geweest, meneer. U heeft bijna drie dagen geslapen. Ze had me gezegd u in bed te houden, meneer, u had de kamer niet mogen verlaten. Hier is een glas vers vruchtensap en mevrouw heeft wat pillen voor u klaargelegd. Ze zei dat ze morgen terug zou zijn. Rust u nu maar uit...’

Marsha zat op de rand van mijn bed en hield mijn hand vast. Ik probeerde me de gebeurtenissen te binnen te roepen en ze op volgorde te zetten. ‘Ik herinner me dat je me op onze laatste avond in Padang overweldigd hebt na een van je beroemde massages, Marsha. En daarna heb je bijna het hotel in brand gestoken, omdat jouw rare wierookspiraaltje tegen de muggen uit zijn houder viel en een groot gat brandde in de bank, waar je het zo slim had neergezet.’

Marsha rook vreemd, ik bespeurde iets van alcohol. Ze zag er bleek uit maar straalde tegelijkertijd. Ze had haar affaires nooit voor me verborgen kunnen houden, zelfs de vluggertjes niet. ‘Je ziet eruit of je zweeft op de vleugels van de liefde, of moet ik zeggen van de lust?’ Ze glimlachte, maar antwoordde niet.

‘Je raakte in dat vliegtuigje naar Djakarta, dat ik gecharterd had, buiten bewustzijn, lieverd. Mijn fout vrees ik, want in plaats van Flagyl gaf ik je vijf Valiumtabletten van vijftien milligram. Dus heb je drie dagen geslapen. Je had die rust nodig, maar tezelfdertijd hebben je amoeben zich op hun gemak kunnen ontwikkelen en vermenigvuldigen. Je zult nu wel de rest van je leven amoebecysten in je lever hebben. In dit stadium is er dus niets meer aan te doen...’. Marsha grinnikte terwijl ze me het medische vonnis overbracht om vervolgens te vervallen

in de rol van de bezorgde dokter aan het ziekbed van haar patiënt.

Je hebt jarenlange ervaring, dacht ik, je begon al als kind, met dat begrafenisje spelen. Dit lag haar waarschijnlijk het beste. Misschien kon onze relatie alleen maar gedijen zo lang ik kwijnende was en zij zich kon voorbereiden op mijn aanstaande verscheiden.

‘Er is morgen een tuinfeest op de Nederlandse ambassade. Al mijn oude vrienden komen en ik wil dat jij ook komt, ook al moet ik je er in een rolstoel heenbrengen. Hier is een dosis Flagyl. Kijk er eerst maar even naar voordat je het inneemt. Anders zeg je straks dat ik je probeer te vergifigen.’ Ik had het gevoel dat haar opmerking niet helemaal schertsend bedoeld was. ‘En is dat dan niet precies datgene waar je mee bezig bent? Had je niet beter Nembutal kunnen gebruiken? Twaalf capsules waren afdoende geweest. Of zo’n leuk luchtbelletje in de bloedbaan. Andere keer beter, nietwaar? Overigens, je moet die recepten maar in je adresboekje schrijven. Als je emotioneel bent raak je soms in de war, en ik wil wel een zachte dood, hoor.’ Een paar jaar tevoren had ik de medicatie voor euthanasie in onze agenda’s geschreven, en ik had er een gewoonte van gemaakt om op Nieuwjaarsdag die gegevens samen met adressen en verjaardagen in mijn nieuwe agenda te schrijven.

‘Jan verwacht dat we blijven logeren. Dat is geen probleem, want hij heeft zeven huisbedienden. Je kunt een eigen kamer krijgen.’ ‘Dat verwachtte ik al. En jij slaapt bij Jan...? Dus daar ben je de laatste dagen geweest! Nou ja, we hebben elkaar altijd de ruimte gegund wat betreft relaties. En zeker nu, nu je met een zieke man zit opgescheept...’ ‘Doe niet zo idioot. Jan is een geweldige man en ik had allang voordat ik jou ontmoette iets met hem’. ‘Maar ik kan niet lopen. Ga die rolstoel maar bestellen...’

De pijn was verdwenen, maar ik kon maar met moeite mijn glas vasthouden. De djongos had me op de achtergalerij gezet met een groot glas van een of ander plaatselijk toverdrankje. De beide tortelduifjes waren huizen kijken...

Marsha’s ouders waren wedergeboren christenen en waren aardig de weg kwijtgeraakt in hun puriteinse pogingen de rest van de wereld te bekeren. Hun verbitterde strijd om de wereld van vóór de oorlog te herscheppen, met alle achterhaalde morele waarden en standaarden van dien, had in de late jaren 60 schipbreuk geleden. Vervolgens hadden ze zich toegelegd op het rekruteren van volgelingen voor Christus, waarbij dezelfde soort machtsspelletjes werden gespeeld, maar nu in een ander, wat meer eigentijds jasje.

Marsha, een laatbloeiër, had zich daartegen verzet. Haar artsenopleiding, aan de

Johns Hopkins Universiteit in Beiroet, had haar voorbestemd voor een evangelische aanval op de islam. De vrome gemeenschap rond haar ouders had jarenlang vurig gebeden dat het blonde meisje een hel en verdoemenis prekende zendeling zou worden. Maar Marsha was geïnteresseerd geraakt in geboorteregeling, en aangezien er met dat soort liefdadig werk geen droog brood te verdienen was, kwam ze al snel terecht in een van de dure Nederlandse privéklinieken die zich specialiseerden in abortus. Het was een verademing om een vrouw als partner te hebben die in haar eigen onderhoud voorzag. Ik had me altijd ongemakkelijk gevoeld als ik voor mijn partners moest betalen. En wat meer was, Marsha had dezelfde opvattingen over geld als ik. Geld was er om van te genieten! Ik had me altijd aangetrokken gevoeld tot ontwikkelde vrouwen, maar Marsha overtrof mijn verwachtingen in elk opzicht. Niet alleen was ze een uitstekende arts – theoretisch in ieder geval – met ruime tropenervaring, maar ze sprak ook zeven talen vloeiend, inclusief Arabisch en Bahasa. Ik ben redelijk belezen en kan over veel dingen meepraten, maar ze was me de baas wat betreft haar honger naar literaire en wetenschappelijke publicaties. Discussies op niveau met haar waren geweldig, en ik keek altijd uit naar de intellectuele uitdaging van een gedachtewisseling met haar.

Maar als vrouw in relatie tot een man was ze zo dom als maar zijn kon, en dat aspect van haar begon me steeds meer weerzin in te boezemen; haar lichaamsgeur in de late namiddag was even weerzinwekkend. Ze was gemakkelijk geweest en beschikbaar. Ze was verliefd op me geweest vanaf het eerste ogenblik dat ik aandacht aan haar had geschonken tijdens onze artsenopleiding in Amsterdam.

Als kind was ik een lelijk eendje geweest en werd ik verondersteld zo snel mogelijk mijn moeders vurige wens – of was het een vloek? – in vervulling te doen gaan en te overlijden. Toen ik desondanks toch overleefde, bevond ik me in een vacuüm, zonder vrienden, van welke aard dan ook, het slachtoffer van de intense minachting van mijn onderwijzers en tijdgenoten en vrijwel totaal genegeerd door mijn naaste familie.

Misschien omdat ik me niet kon voorstellen dat het ook anders zou kunnen zijn, nam ik aan dat dit de normale gang van zaken was. Als kind had ik mij vaak afgevraagd wat er zo bijzonder aan het leven was dat iemand zijn oude dag zou willen beleven. Het gevecht stroomopwaarts maakte me weerbaarder dan anderen. Ik ontwikkelde een hecht doortimmerd ontsnappingsmechanisme: destructieve dromen werden projecties van frustraties en angsten. Fantasieën, zoals het opblazen van hele steden deden de frustraties van overdag letterlijk in rook opgaan; uiteindelijk waren enorme, gefantaseerde explosies de enige manier om me te ontspannen en in slaap te vallen. Maar vaak ook keerden mijn dromen van

gesublimeerde woede zich tegen mijzelve, en belandde ik in zelfdestructieve fantasieën...

Toen ik opgroeide had ik bepaald geen gebrek aan belangstelling van de kant van vrouwen. Veel vrouwen en meisjes wilden wat van me, maar het was nooit serieus, want ik was natuurlijk geen goede partij. Een verstandig meisje keek uit naar een huwelijk met iemand uit een behoorlijke familie, iemand die netjes met haar wilde trouwen; ik beschouwde het huwelijk als een grote valstrik en dat had men al gauw door. Ik moest het doen met de muurbloempjes: de dikkerdjes, de kleintjes, de te lange meisjes, de gescheiden vrouwen, de lelijkerdjes en de financieel minder bedeeden. Achteraf was dat natuurlijk een vooroordeel, want hoe vaak ben ik niet op trouwrecepties geweest, waar ik mij afvroeg hoe die briljante man in vredesnaam een vaste relatie kon aangaan met zo'n onaantrekkelijke vrouw.

Naarmate ik ouder werd begonnen de zaken er anders voor te staan. Ik was rijk geworden, had een goede opleiding, een atletisch figuur, was zelfs aantrekkelijk en in ieder geval heel wat meer man van de wereld dan al die jongens uit mijn jeugd, die inmiddels ingekapseld waren in saaie middenklasseleventjes. Nu was het mijn beurt om hun hun plaats te wijzen, niet uit wraak, maar omdat ik dat hele wereldje ontgroeid was. Mijn levensstijl was die van iemand zonder verplichtingen, bevriend of zelfs goed bevriend met mensen in alle uithoeken van de wereld.

Ik realiseerde me dat Marsha en ik dodelijke spelletjes speelden. Zij was daarvoor van jongs af aan geprogrammeerd geweest. Maar waarom liet ik haar die spelletjes met mij spelen? Was ik dan toch voorbestemd de wens van mijn moeder in vervulling te laten gaan en zou ik met Marsha aan mijn zijde doodgaan, terwijl zij haar liefste spelletje speelde, begrafenisje?...

Jongens

‘Ik heb vijftien sollicitaties, of beter gezegd, aanzoeken. De komende twee weken ga ik iedere dag met een van ze lunchen en daarna ben ik waarschijnlijk kotsmisselijk en wil ik nooit meer een man zien!’ De bar was duister, armoedig en treurig. Marsha had de laatste vijftien minuten vier biertjes achterovergeslagen en sproeide bij het spreken.

‘Je ontmoet ze wáár, en wat doe je dan?’ Het antwoord kon ik raden en eerlijk gezegd wilde ik al die smerige promiscue details ook niet horen. ‘Je eindproduct is natuurlijk geen montage, het is gewoon de afgeleide van een van hen. Kijk maar uit dat je geen “geestelijk gehandicapt kindje”, een debiel dus, produceert. Er is niets zo frustrerend als de rest van je leven voor een idioot te moeten zorgen, en tenslotte heb je nu de keuze... Trouwens, voor een arts ben je wel héél dom bezig, liefje. Als je werkelijk zo graag zwanger wilt worden, dan zou je die ontmoetingen wat beter over de maand moeten verdelen. Volgens mij ben je bezig met een vertoning voor een eenmanspubliek, voor mij dus!’